

مجموعه مقالات همایش ملی باستان شناسان جوان

جلد اول

به کوشش

محمد حسین عزیزی خرافقی

مرتضی خانی پور

رضا ناصری

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیفا

- سرشناسه : همایش بین‌المللی باستان‌شناسان جوان (پنجمین: ۱۳۹۴: تهران)
- عنوان و نام پدیدآور : مجموعه مقالات همایش بین‌المللی باستان‌شناسان جوان / به کوشش محمدحسین عزیزی خرائقی، مرتضی خانی‌پور، رضا ناصری
- مشخصات نشر : تهران: بنیاد ایران‌شناسی، ۱۳۹۷.
- مشخصات ظاهری : ۳ ج.: مصور، جدول، نمودار..
- شابک : 978-622-95100-0-1 دوره؛ 978-622-95100-1-8 ج. ۱؛ 978-622-95100-2-5 ج. ۲؛ 978-622-95100-3-2 ج. ۳

- وضعیت فهرست‌نویسی : فیفا
- یادداشت : کتابنامه.
- موضوع : باستان‌شناسان - ایران - کنگره‌ها
- موضوع : Archaeologists - Iran - Congresses
- موضوع : باستان‌شناسی - کنگره‌ها
- موضوع : Archaeology - Congresses
- موضوع : آثار باستانی ماقبل تاریخ - ایران - کنگره‌ها
- موضوع : Antiquities, Prehistoric - Iran - Congresses
- شناسه افزوده : عزیزی خرائقی، محمدحسین، ۱۳۵۹ - ، گردآورنده
- شناسه افزوده : خانی‌پور، مرتضی، ۱۳۶۴ - ، گردآورنده
- شناسه افزوده : ناصری، رضا، ۱۳۶۰ - ، گردآورنده
- شناسه افزوده : بنیاد ایران‌شناسی
- رده‌بندی کنگره : DS ۲۴ / ۸ ۱۳۹۴
- رده‌بندی دیویی : ۹۵۵/۰۰۴۳
- شماره کتابشناسی ملی : ۵۴۶۰۳۸۸

عنوان کتاب: مجموعه مقالات همایش بین‌المللی باستان‌شناسان جوان (جلد اول)

به کوشش: محمدحسین عزیزی خرائقی، مرتضی خانی‌پور، رضا ناصری

صفحه آرا: مونا طوسی، زینب خیردوست طراح جلد: مونا طوسی

ناشر: بنیاد ایران‌شناسی تهران، خیابان شیخ بهایی جنوبی، خیابان ایران‌شناسی

نوبت چاپ اول: ۱۳۹۷ شمارگان: ۳۳۰ جلد

شابک دوره: ۹۷۸-۶۲۲-۹۵۱۰۰-۰-۱ شابک جلد اول: ۹۷۸-۶۲۲-۹۵۱۰۰-۱-۸

شابک جلد دوم: ۹۷۸-۶۲۲-۹۵۱۰۰-۲-۵ شابک جلد سوم: ۹۷۸-۶۲۲-۹۵۱۰۰-۳-۲

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: ایرانچاپ

قیمت دوره: ۲,۶۵۰,۰۰۰ ریال قیمت جلد اول: ۱,۱۵۰,۰۰۰ ریال

مسئولیت صحت مطالب کتاب با نویسندگان است.

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به بنیاد ایران‌شناسی است.

تحلیل ساختار عوامل اصلی شکل‌گیری اندازه و فرم تراشه‌های سنگی (مطالعه موردی پناهگاه ورواسی) امیر بشکنی، کمال الدین نیکنامی، اریک بوئدا ۲۴

سرنخ‌هایی از پیچیدگی آغازین اجتماعی در نوسنگی غرب ایران حجت دارابی

مطالعه زنجیره‌ای تولید ریزتیغه در محوطه‌های جنوب شرق ایران و بلوچستان پاکستان از منظر توالی کاه می‌مژگان جایز، عمران گاراژیان ۶۶

تحلیل الگوهای استواری دره نوسنگی باسفال دشت گرگان حبیب‌الله رضایی، مرتضی حصاری ۱۰۴

مطالعه نقوش سفال‌های شوش زاعنه موطه خله‌کو، تاکستان ساره نعمت‌اله‌نی، حمید رضا ولی‌پور ۱۲۹

گرافیک در پیش‌ازتاریخ ایران: مطالعه موردی سفال‌های شوش A، سیلک III و باکون جدید (A₃₄) سمیه اسدی تشویق، رحمت عباس‌نژاد ۱۵۸

مطالعه پراکندگی استقرارهای پیش‌ازتاریخ شهرستان اجرود، استان زنجان حامد ذیفی، ابوالفضل عالی، سعید ذوالقدر، بهنام قنبری ۱۷۹

بررسی بسترهای زمین‌ریخت‌شناسی و زیست‌بومی دشت اردکان نقش آن در شکل‌گیری، تدویم و اضمحلال استقرارهای پیش‌ازتاریخی هادی صبوری ۲۱۵

محوطه‌های پیش‌ازتاریخی حوزه جازموریان استان سیستان و بلوچستان، جنوب شرق ایران حسین مرادی، حسین سرحدی دادیان، مجتبی سلطانی ۲۳۸

برهم‌کنش‌های آغازتاریخی جنوب غرب ایران و بین‌النهرین: شواهد و ویژگی‌ها اردشیر جوانمردزاده ۲۶۱

تنوع فرهنگی جوامع محلی در افق آغاز-عیلامی سپیده سعیدی ۲۹۰

نگاهی کوتاه به اقتصادزیستی محوطه گونسپان پاتپه (همدان)، طی دوره‌های مفرغ (گودین ۳) و ماد (دوره آهن ۳) سریه امیری، مرجان مشکور، فاطمه آزاده محاسب و رضا ناصری ۳۱۱

نتایج مقدماتی بررسی محوطه‌های صنعتی تولید سفال متعلق به دوره مفرغ سیستان جواد علایی‌مقدم، سیدرسول موسوی حاجی و رضا مهرآفرین ۳۴۷

گونه‌شناسی و طبقه‌بندی سفال‌های تپه طالب‌خان سیستان براساس مطالعه تطبیقی با مناطق هم‌جوار محبوبه کرمی، حسینعلی کاوش، محسن قاسمی، مهدی میری
۳۶۷

گورستان چهاردانگه: نویافته‌ای از دوره عیلام میانه (۲) ذبیح الله مسعودی‌نیا، فخرالدین شیخی، رسول موسوی بیدلی
۳۸۳

طرح جامع تأسیس مرکز بین‌المللی پژوهش شوش و معرفی یک ناودان عیلامی با سرشیر عباس علیزاده
۴۰۷

گزارش فصل نخست کاوش و پژوهش باستان‌شناسی در محوطه ریوی دشت سملقان خراسان شمالی محمدجواد جعفری، یودیت تومالسکی
۴۲۳

استخوان‌های انسانی غار کلماکره لرستان ونوس پیرمومن و حامد وحدتی‌نسب
۴۷۳

گزارش مقدماتی فاش هشتم بررسی و شناسایی باستان‌شناختی شهرستان شیروان چرداول ایلام طیبہ حاجی‌نصاری
۵۰۷

مطالعه فرایند فلزگری، ریزش‌های باستانی دوره آهن گورستان تول تالش گیلان سولماز حسینی‌پناه صومعه‌سرای، امید عباس، محمد مرتضوی
۵۳۱

مطالعات فلزگری کهن بر روی تیرهای جنگ افزارهای مکشوفه از مارلیک نیره نظری، امید عودباشی، مرتضی حصار
۵۵۴

دوره آهن شهرستان بستان‌آباد براساس بررسی‌های باستان‌شناسی منطقه حمید خانعلی، رحیم ولایتی، کیان شهبازی
۵۷۶

تحلیل الگوی استقرار و نقش عوامل زیست‌محیطی در شکل‌گیری فرهنگ‌های شفا و تیموران حوزه رودخانه کروچید بارانی، علیرضا عسکری چاوردی و علیرضا زارچی
۵۹۲

دژ - شهرهای مادی و آرمان‌شهر ایرانی سعدی سعیدیان
۶۱۴

سنگ‌نبشته‌های آشوری در ایران: بازشناخت تاریخی و جغرافیایی سولماز احمدزاده خسروشاهی، مهرداد ملک‌زاده
۶۴۳

- روایوی فرهنگ‌ها: شواهدی جدید از فرهنگ هخامنشی در یونان سید اباذر شبیری ۶۷۵
- سیاست‌های مذهبی اردشیر دوم هخامنشی و ظهور یک خدایانوی جدید در آناتولی فرزاد عابدی ۷۱۹
- غارهای تاریخی شمال دشت بیستون: کارکرد و گاهنگاری مژگان خان مرادی، سلمان پرورش ۷۵۲
- سکه تیمارخوس و تاثیر و تاثیر فرهنگی آن حمید افشار و ابوطالب مقسم ۷۸۰
- کهنه‌کند بجنه: محوطه‌ای اشکانی با ویژگی‌های بومی در شمال خراسان محسن دانا، علی هژبری، محمود حمّتی ۷۹۵
- بررسی باستان‌شناسی، معماری، ایلمیایی مسجد سلیمان و اندیکا در شمال شرق خوزستان سمیرا عطارپور ۸۳۵
- پیشنهادی برای کارکرد بر روی پایه‌های گچی آتشکده‌های دوره ساسانی شکوه خسروی، سجاد علی‌بیگی و مهدی رهبر ۸۷۲
- باستان‌شناختی قلعه‌های دوران تاریخی ق رسول احمدی، سیدرسول موسوی حاجی، رضا مهرآفرین ۹۰۳
- توصیف، طبقه‌بندی و گونه‌شناسی سفال‌های ساسانی شهرستان سنقر و کلیایی شهرام پارسه، مجید ساریخانی و محمود حیدریان ۹۳۵
- تدفین‌های اواخر دوره ساسانی و اوایل دوران اسلامی در ساسان: مازندران مهدی خلیلی و مهدی عابدینی عراقی ۹۷۳
- جایگاه قلاع و سازه‌های دفاعی در تحول منظر فرهنگی میمند (شهرستان شهرابک، استان کرمان) میثم لیاف خانیکی ۱۰۰۲
- پژوهشی بر فعالیت‌های معدن‌کاوی و ذوب فلز باستان در شهرستان خوسف، خراسان جنوبی، حاشیه شرقی کویر لوت میثم نیک‌زاد، حسین صدیقیان و خسرو احمدی ۱۰۲۸
- معرفی راه‌های ارتباطی شهر سنندج در سده‌های متأخر اسلامی با تأکید بر پل‌های اطراف شهر پویا طالب‌نیا، محمد ابراهیم زارعی، محمد بهرام‌زاده ۱۰۷۳
- اصفهان، بستر آثار معماری دوره شاه اسماعیل اول صفوی نگین سادات طباطبایی ۱۰۹۰
- بررسی تنوع پوشاک دوره صفوی با تکیه بر آثار نگارگری و سفرنامه‌های سیاحان اروپایی یدالله حیدری باباکمال، مریم دولتی و فاطمه چهارلنگ ۱۱۱۰

بررسی سبک و ویژگی‌های دیوارنگاره‌های مذهبی عهد قاجار: نقاشی‌های زیارتگاه روستای یزدلان، شهرستان آران و بیدگل نیلوفر مقیمی، حسن کریمیان ۱۱۴۹

باستان‌شناسی صنعتی؛ رویکردی نو در پژوهش، نگهداری و معرفی شواهد صنعتی شدن ایران اشکان اولی پوریان، محمد اسماعیل اسمعیلی جلودار ۱۱۸۵

پژوهشی بر کاروانسراهای صفویه فارس مطالعه موردی: کاروانسرای شاه‌عباسی کنار تخته مسلم رضایی و محمد مرتضایی ۱۲۱۰

بررسی فن‌شناسی و حفاظت از مجسمه مفرغی یعقوب‌لیث صفاری زابل وحید پورزرقان، کورش کرهستانی ۱۲۲۶

بررسی نرم باستان‌شناختی نشانه‌های استقرار و تجدید استقرار در سکونت‌های کوتاه‌مدت در مناطق کویری - حیرفت، بررسی شواهدی از منطقه بهرآسمان (دره باغ علی‌عسکر) سلمان انجمر ۱۲۴۳

باستان‌شناسی، کودک و نام‌آوری از میراث فرهنگی نوشیار خلیلی، مصطفی ده پهلوان ۱۲۷۷
جایگاه اماکن باستانی و تاریخی ... جذب گردشگران بین‌المللی به ایران ابوطالب قاسمی و سمه‌جانی، بهرام کریمی ۱۳۰۱

پیشگفتار

هرچه اندیشی پذیرای وادان

آنکه در اندیشه ناید آن خداست

(مثنوی معنوی دفتر دوم ص ۳۰۷).

مجموعه‌ای که در دو مجلد رحمت و زحمات چاپ و انتشار آن را بنیاد ایران‌شناس بر شانه گرفته است، محصول پر برکت و بار خرمی از تلاش‌های پیوسته و نفس‌گیر دانش‌سازان جوان و با همت و سخت‌کوش و خوشفکر مُلک و ملت ماست. در این مجموعه ده‌ها مقاله علمی و پژوهشی با عناوین موضوعی متعدد و متفاوت درباره باستان‌شناسی و تاریخ و فرهنگ و هنر ایران و مناطق مرتبط و هم‌جوار با ایران بزرگ فرهنگی با دقت و مراقبت و هواسازی کنار هم چیده شده و به رشته تحریر درآمده و تدوین شده است.

همایش‌های بین‌المللی باستان‌شناسان جوان که با محوریت باستان‌شناسان جوان ایران و معرفی ایران بزرگ فرهنگی علی‌المعمول هر دو سال یک‌بار در دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران زیر سقف بلند تالاری که بنام شاعر فرزانه، خردمند و حماسی ایران حکیم ابوالقاسم فردوسی آذین بسته شده است برگزار می‌شود بدعت محمود و مسعود و میمون‌یست که رسمی حمید شده است و به‌صورت و معنای سنت حسنه درآمده است؛ رسمی مبارک و سنتی پر برکت و بار. اتفاقاً سنت‌ها خود در آغاز هم بدیع‌اند هم بدعت سپس سر از رسم بر می‌کشند و سنت می‌شوند.

گمان نمی‌برم در هیچ کشور دیگری حتی در کشورهایی که خاستگاه و رستگاه دانش باستان‌شناسی به مفهوم مدرن آن بوده‌اند جوانانش موفق شده باشند همایشی را در مقیاسی این‌چنین کلان و بین‌المللی با چنین حجم سنگینی از سخنرانی‌ها و نشست‌ها و مقالات طراحی کنند و برنامه بریزند و به اجرا در آورند و مدیریت کنند و این‌چنین به فرجامی نیک و نویدبخش برسانند. این یک اتفاق ساده و ارمغانی کوچک نیست، رویدادیست بسیار مبارک و بهر آرزوی محمود و مسعود و امیدوارکننده و نویدبخش.

طراحان و برنامه‌ریزان و پیشگامان خوش‌فکر و آغازین همایش باستان‌شناسان جوان آقایان دکتر رمبو، دکتر مهرداد ملکزاده، حمید فهیمی، شهرام زارع و سرکار خانم سیما میری و دیگران که به یاد ذکر نام بلند یک‌به‌یکشان در اینجا نیست؛ بدعت محمودی را در مهرماه ۱۳۷۹ در موزه ملی تهران گذاشتند که به تدریج به صورت رسمی و سنتی حمید و حسنه در کشور درآمد. از آن هنگام تا این هنگام که از این قلم خواسته شده است پیشگفتاری بر مجموعه مقالات همایش بین‌المللی باستان‌شناسان جوان که در مهرماه ۱۳۹۴ در دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران برگزار شد نوشته شود پانزده سال یعنی نزدیک به یک دهه و نیم گذشته است. یک دهه و نیم که از آن به سبب کمبود و کمبود و کمبود برای میراث و میراثیان و جامعه باستان‌شناسی میهن ما، آن سر رشته و بدعت محمود و مسعود و مبارک را که باستان‌شناسان جوان مُلک و ملت ما آن زمان در ایران می‌نهادند باستان‌شناسان نسل سپسین رها نکردند و محکم در کف گرفتند و راه را ادامه دادند و هر بار نیز نیک و خوش فرجام و موفق‌تر از پیش همایش‌ها را در مقیاسی کلان و بین‌المللی‌تر برگزار کردند. ثمرات و برکاتش اینک مجموعه‌ای ست در دو مجلد پر حجم و پر بار و پرمحتوا که از محضر خوانندگان و علاقمندان به تاریخ و فرهنگ و تمدن کشور و ملت ما می‌گذرد.

کارنامه درخشان همایش‌های ملی و بین‌المللی باستان‌شناسان جوان تصویری نیک و خوش از کارنامه موفق و درخشان باستان‌شناسان جوان مُلک و ملت ما را در برابر ما می‌گسترده و ریزش و بارش پر بار و برکت باران دانش و دانایی بر زمین ذهن و فکر

و عقل و هوش گروه‌های سنی جوان‌تر و نوجوان‌تر اتفاق بسیار مبارکی است که در جامعه پسا انقلابی میهن ما شاهدش بوده‌ایم. متأسفانه و متأثرانه فرار مغزها و استعداد‌های درخشان از کشور نیز که به موازات شاهدش بوده‌ایم؛ اتفاقی غم‌انگیز و نگران‌کننده و نامبارک برای مُلک و ملت ما بوده است. اتفاقی که طی دهه‌های اخیر شیوع و شتاب بیشتر نیز یافته و گرفته است. از دولتیان و مجلسیان و مدیران کشور انتظار می‌رود از خواب گران برخیزند و واقعیت‌ها را با چشمی واقع‌بین‌تر و عقل و هوشی بیدارتر و هشیارتر ببینند و بفهمند و بدانند و بپذیرند. در سری سری می‌بریم به غایت پیچیده به غایت چالش‌خیز، آتشناک و زلزله‌خیز و طوفانی و توفند. سری که بر کندن و افکندن ریشه‌ها و ویران کردن ساختارها و ریختن آوارها بر سر جامعه‌ها رها می‌ماند. دیگری گشوده‌تر بوده است.

باستان‌شناسی دانش ریشه‌ها است. علمی و دانایی ریشه‌های انسان بودن ما. دانشی که اینک در صف مقدم هم صیانت از مآثر تاریخی و میراث فرهنگی جامعه و جهان بشری ما ایستاده است. این دانش نو بنیاد متأسفانه در جامعه پسا انقلابی ما مورد بی‌مهری قرار گرفته است و بر آن جفای بسیار رفته است. برای نودولتیان و مجلسیان و قضائیان و غزائییان و مدیران جامعه معاصر ما همچنان تفهیم و تعریف نشده مانده است. امکانات و ریشه‌های فرهنگی و معنوی و معرفتی آن نیز برای حاکمان جامعه ما نشناخته مانده است. در بسیاری از کشورهای جهان باستان‌شناسان در صف مقدم صیانت از مآثر تاریخی و معرفی میراث فرهنگی ایستاده‌اند. در برنامه‌ریزی‌های فرهنگی و ارتقاء کیفیت زندگی و عمیق‌تر کردن اندیشه و سطح آگاهی تاریخی، فرهنگی جامعه‌ها و جمعیت‌های جهان باستان‌شناسان حضوری پررنگ و جدی و تأثیرگذار دارند.

غفلت از ظرفیت‌ها و امکانات و توانمایه‌های فرهنگی و مدنی و معنوی و معرفتی این رشته و دانش نو بنیاد و عمیقاً انسانی و عمیقاً فرهنگی و عمیقاً فرهنگ گستر و فرهنگ آفرین اثرات و تبعات زیان‌بار و پرهزینه برای کشور داشته است. بسیاری از بافت‌ها و مآثر تاریخی و محوطه‌های باستانی میهن ما همچنان در معرض نابودیست. کمتر محوطه باستانی را شما در کشور می‌یابید که آسیب ندیده و زخم نخورده و مورد تجاوز و تخریب و

تاراج قاچاقچیان و عوامل و عناصر آن‌ها قرار نگرفته است. کارنامه مدیران سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری آنچنان تیره است و مردود که انسان شرمش می‌آید طومارش را حتی به اشارت و اجمال در اینجا بگشاید و بگسترده و مرور کند.

باستان‌شناسان جوان میهن ما تحصیل کرده‌های موفق و دانش‌آموخته دانشگاه‌های همین کشورند. پیشنهاد نمی‌کنم همه آن‌ها لیکن شمار کثیرشان درست و خردمندانه و هوشمندانه این است که جذب سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری کشور شوند. یک معیبه هر میزان فرهنگی‌تر در آوردگاه رویارویی با چالش‌ها مقاوم‌تر. ریشه‌ها به هر میزان پر قوت، نیرو و پختن شکن‌تر و سرشان در لایه‌های مرطوب و نمناک و آبناک‌تر خاک فروتر و فروتر، درختان سرسبزتر و شاداب‌تر و پربارتر و استوارتر. جامعه‌ها نیز چنین‌اند. شواهد و قرائن تاریخی فراوان به ما می‌گویند و به ما می‌آموزند تا چه میزان کندن و افکندن و آسیب رساندن به پیکر و ستون‌های رات جامعه‌ها و فرهنگ‌هایی که ریشه در اقلیم و عالم میراثی غنی و پر مایه و پر قوت داشته‌اند سخت‌تر و صعب‌تر و دشوارتر از افکندن و کندن ریشه‌های جامعه‌ها سست بنیاد بوده است.

این قلم دست همه باستان‌شناسان جوانی که در مهرماه ۱۳۹۴ در برگزاری همایش بین‌المللی باستان‌شناسان جوان زیر سقف بلند دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران مشارکت داشته‌اند می‌فشارد و می‌بوسد. آقایان دکتر محمدحسین عزیزی، دکتر مرتضی خانی‌پور و دکتر رضا ناصری نازنین که بار سنگین به فرجام رساندن نیک و خوش و موفقه برنامه‌ها را با دیگر دوستان و همکارانشان بر شانه کشیده‌اند و ثمرات و برکات آن‌همه همت و زحمت آن‌همه مدیریت مدبرانه و با دقت و مراقبت‌های هوشمندانه که اینک در دو مجلد مدون پیشاروی مخاطبان ارجمند و علاقه‌مند گسترده است درخور تحسین، تقدیر و ستودنیست.

گرت هواست که معشوق نگسلد پیوند نگاهدار سر رشته تانگه دارد

(حضرت حافظ علیه‌الرحمه)

ح ملاصالحی دانشگاه تهران: ۱۳۹۷/۸/۲۲